

TABERİ TEFSİRİNDE HZ. AİŞE'NİN RİVAYETLERİ VE TEFSİR METODU

Dr. Sevgi TÛTÛN
İzmir İl müftülüğü Din Hizmetleri Uzmanı

ÖZET

Kur'an'ın anlaşılması ve açıklanması Hz. Peygamber'den itibaren başlamış ve birçok kişi bu konuda faaliyette bulunmuştur. İşte bunlardan biri olan Hz. Aişe'nin Kur'an tefsirindeki rolü çok fazla bilinmemektedir. Biz bu makalede onun Kur'an tefsirine olan katkısını ortaya çıkarmak için Taberi Tefsiri'ni esas alarak rivayetlerini inceledik. Böylece Hz. Aişe'nin tefsir ilmindeki yerini ve metodu tespit etmeye çalıştık.

Anahtar Kelimeler: Kur'an, Tefsir, Hz. Aişe, Rivayet, Taberi Tefsiri.

ABSTRACT

The Narrations by Aisah in the Tafsir of Tabari and Her Method of Interpretation

From the time of the Prophet Muhammad onwards, the activities of understanding and interpreting al-Qur'an had commenced and many persons took part in this discourse. The role of Aisha, who was among them, in the interpretation of al-Qur'an is not known very much. In this article, in order to find out her contributions to the Interpretation of al-Qur'an, we examined her narrations by referring to the Tafsir of Tabari. In this way, we tried to determine her position and method in the field of Tafsir.

Key Words: Quran, Commentary, Hz. Aisah, Narrative, Tefsir of Taberi.

GİRİŞ

İslâm'ı anlamak, Hz. Peygamber'in doğru anlaşılmasına bağlıdır. Onun doğru anlaşılması da, kendisini yakından takip eden, pek çok zaman onunla birlikte olan, hayatını ve sözlerini ilk elden ve en doğru şekilde anlayan ve anlatanlarla irtibat kurmakla mümkündür. Bu kişilerin başında Hz. Aişe (58/677) gelmektedir.

Çalışmamız, "Taberi'nin Camiu'l-Beyan İsimli Eserinde Hz. Aişe'den Yapılan Rivayetlerin Tesbiti ve Değerlendirilmesi"¹ konulu yüksek lisans tezimizin bir özeti'dir. Bu makalenin amacı da sözü edilen tezdin hareketle Hz. Aişe'nin Kur'an yorumuyla ilgili düşüncelerini tespit etmeye katkıda bulunmak ve onun

¹ Sevgi Tütün, D.E.Ü. İlahiyat Fakültesi, İzmir,1999.

bu düşüncelerinden yola çıkarak Kur'an'a daha sağlıklı bakış açısı kazandır-
maktadır. Hz. Aişe, zel ve farklı bir konuma sahiptir. Müslüman bir ailenin çocu-
ęu olarak, Müslüman bir toplumda yetimesinin yanı sıra, Rasûlullah'ın ei ol-
ması, ona Kur'an'ı anlama ve açıklamada gerekli bilgiyi edinebileceği bir ortam
hazırlamıştır. Ayrıca Müslüman bir hanım olarak özellikle pek çok dini konuda
otorite kabul edilmesi, günümüz kadınına örnek olması bakımından önemlidir.

Hz. Aişe'nin tefsir ilmine olan hizmetlerini, tefsir metodunu aydınlatmaya
alıacağımız bu araştırmamızda, Taberi'nin (310/922) "Camiu'l-Beyan An Tevi-
li Ayi'l-Kur'an" isimli eserini incelemeyi uygun gördük. Bilindiği gibi eser, Hz.
Peygamber, Sahabe, Tbin, Tebe-i Tbiin ve müellife kadar gelenlerin tefsir
görüşlerinden bazılarını kapsayan bir ansiklopedi gibidir. Eserin en belirgin özel-
liklerinden biri de, rivayetlere senetleriyle birlikte yer vermesidir. Bu, aslında
Taberi'nin önemli bir yönünü ortaya koymaktadır ki, o da yazarın güçlü bir hadis
bilgisinin olduğudur.

Hz. Aişe en çok hadis rivayet eden yedi sahabeden biri olup toplam 2210
hadisi bulunmaktadır. Ebu Musa el- E'ar (44/664): "Hz. Peygamber'in ashabi
herhangi bir meselede Őüphe etseler ve onu Aişe'ye sorsalar, muhakkak bu ko-
nuda kendisinde bir bilgi bulunurdu" diyerek onun ilm seviyesini ifade etmek-
tedir². Kendisine, tıpla ilgili bu kadar bilgiyi kimden aldığını soran Urve b. ez-
Zübeyr'e (29/649) Hz. Aişe; Hz. Peygamber'i tedavi etmek için gelen
doktorlardan öğrendiğini sylemektedir³.

Hz. Aişe, özellikle dini konularda bilmediği, anlamadığı, eksik gördüğü hu-
susları Hz. Peygamber'e soruyor ve onunla müzakere ediyordu. Bu tutumunu
her ortamda ve fırsatta sürdürüyordu. O, Hz. Peygamber'e en yakın kimse
ve onu iyi anlayanlardan birisiydi. Bununla beraber Hz. Aişe, Hz. Muhammed
ile olan dokuz yıla yakın beraberliğinde pek çok nakilde bulunmuştur. İşte bu,
onun Hz. Peygamber'in mesajının ve öğretisinin gelecek nesillere aktarılmasın-
daki gayret ve katkısını göstermektedir.

I-Taberi Tefsiri'nin Hz. Aişe'nin Rivayetlerini Ele Alıı

Taberi Tefsiri'nde yer alan Hz. Aişe'nin rivayetlerini incelerken, üzerinde du-
rulması gereken konulardan biri, bu rivayetlerin kime ait olduğunun tes-
pitidir. Eserde, Hz. Aişe'den nakledilen rivayetlerin yüz otuz yedisi Hz. Peygam-
ber'e ait merfu haber olup, ya bizzat Rasûlullah'ın söylediği bir Őeyi aktarmakta
ya da ondan duyduğunu söylemektedir. O, bazen de bir olay veya soru hakkın-
daki Hz. Peygamber'in davranışını anlatmaktadır. Diğer rivayetlerinden yüz
yetmii kendi içtihadı ve sebep-i nzule dair, ayrıca  rivayet de, Hz. Aişe'nin
mushafında yazılı olan kıraat Őeklini iermektedir⁴. Yine on altı rivayette de Hz.

² İbn Sa'd, et-Tabakatü'l-Kübra, Beyrut, II,49-50.

³ Ebu Nuaym, Hilyetü'l-Evliya ve Tabakatü'l-Esfiya, Beyrut, 1967, II,50.

⁴ Taberi, Ebu Cafer Muhammed b. Cerir, Camiu'l-Beyan fi Te'vil-i Ayi'l-Kur'an, Beyrut, 1992, II,570-
571, IV,279.

Aişe ya ismen zikredilmekte yahut da kendisi o rivayete konu edilmektedir⁵. Bunların yanı sıra eserde, senetleri verilmeyen iki rivayet, "Hz. Aişe'den" nakledilmektedir⁶. Böylece Taberi'de Hz. Aişe ile ilgili toplam üç yüz yirmi sekiz rivayet yer almaktadır.

Eserde yüz kırk ayet ve kırk üç sureye ait olan rivayetlerin yanı sıra, bunların dışında on ayet de Hz. Aişe'nin isminin geçtiği rivayetlerle ilgili olarak yer almıştır⁷. Taberi tefsirindeki bu veriler konunun teknik açıdan incelenmesini kolaylaştırdığı için önemlidir.

II-Tefsir Yönüyle Hz. Aişe'den Gelen Rivayetler

Hz. Aişe'nin tefsir yönünü incelediğimiz çalışmamızda, öncelikle kendisinin bu ilim dalı ile yakından ilgisi bulunan rivayetlerini ele alacağız. Böylece onun Kur'an'ın anlaşılması ve açıklanmasındaki önemini ve metodunu belirtmeye gayret edeceğiz.

a-Kur'an'ın Kur'anla Tefsiri:

Kur'an-ı Kerim'in en sağlam tefsir kaynağı tabii ki Kur'an'dır. Nitekim ayette "Sonra onu açıklamak da bize düşer"⁸ buyrulur buna işaret edilir. Kur'an'ın Kur'anla tefsiri hem Kur'an'ın kendi yapısında⁹, hem de Hz. Peygamber'in metodunda yer almaktadır¹⁰. Dolayısıyla sahabe de Rasûlullah'ın bu metodunu takip etmiştir¹¹ Burada Hz. Aişe'nin söz konusu metodu nasıl kullandığını tespit ederek Taberi Tefsiri'nde konu ile ilgili rivayetlerden örneklerle meseleyi izah etmeye çalışacağız.

Örnek: 1

"Eğer, (velisi olduğunuz) yetim kızlar (ile evlenip onlar) hakkında adaletsizlik etmekten korkarsanız, (onları değil), size helâl olan (başka) kadınlardan ikişer, üçer, dörder olmak üzere nikâhlayın. Eğer (o kadınlar arasında da) adaletli davranmayacağınızdan korkarsanız, o takdirde bir tane alın veya sahip olduğunuz (cariyeler) ile yetinin. Bu, adaletten ayrılmamanız için daha uygundur."¹²

Urve b. Zübeyr, bu ayeti Hz. Aişe'ye sorar. Hz. Aişe: "Ey kardeşimin oğlu, o, velisi bulunan adamın velâyeti altında bulunan yetim kızdır. Adam, (kızın) malına ortak olur, malı ve güzelliği adamın hoşuna gider. Mehrinde adaleti gözet-

⁵ Taberi, a.g.e., II,158; III,607; IV,109; IX,289; XI, 156-157.

⁶ Taberi, Camiu'l-Beyan, I,505; X,320.

⁷ 2 Bakara,185; 3 Al-i İmran 43; 4 Nisa 8,43,101; 33 Ahzab 40; 42 Şura 41; 49 Hucurat 12; 60 Mümtetine 8; 66 Tahrim 1.

⁸ 75 Kıyame 19 ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا بَيِّنَاتٍ

⁹ Bkz. Halis Albayrak, Kur'an'ın Bütünlüğü Üzerine, İstanbul, 1992.

¹⁰ Bkz. Suat Yıldırım, Peygamberimizin Kur'an'ı Tefsiri, İstanbul, 1983; Abdurrahim Muhammed, et-Tefsiru'n-Nebevi Hasaisühü, 2 Bakara,185; 3 Al-i İmran 43; 4 Nisa 8,43,101; 33 Ahzab 40; 42 Şura 41; 49 Hucurat 12; 60 Mümtetine 8; 66 Tahrim 1.

¹¹ Abdüssettar Hamid, "Sahabe Tefsiri Üzerine" (Terc. Ömer Dumlu) D.E.Ü.İ.F.D. VII,359-374.

¹² 4 Nisa 3 وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقْسِطُوا فِي الْيَتَامَىٰ فَانكِسُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مَنطَىٰ وَكُلَّتْ وَرَبَاعٌ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُعَدِلُوا فَوَاحِدَةٌ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ۚ تِلْكَ أَدْنَىٰ أَلَّا تَعُولُوا

meksizin onunla evlenmek ister. Başkasının verdiği kadar (kıza) mehir vermez (Bu gibi velilere) velâyeti altındaki yetim kızların haklarını gözetmedikçe ve mehirlerini en yüksek miktarına ulaştırmadıkça (yetim kızlarla) evlenmeleri nehyedildi. Onların dışında hoşlarına giden kadınlarla evlenmeleri emredildi. İnsanlar bu ayetten sonra, onlar hakkında Rasûlullah'tan fetva istediler. Bunun üzerine "Kadınlar hakkında senden fetva istiyorlar. De ki: "Onlar hakkında size fetvayı Allah veriyor." Kitapta, kendilerine (verilmesi) farz kılınan (miras)ı vermediğiniz ve evlenmek istediğiniz yetim kızlara, zavallı çocuklara ve yetimlere âdil davranmanıza dair, size okunmakta olan ayetler de bunu açıklıyor. Ne hayır yaparsanız, şüphesiz Allah onu bilir."¹³ ayeti nazil oldu. Allah, Kitap'ta okunanı zikretti ki, o ayet Nisa 3. ayettir" diye cevap verdi¹⁴. Bu olayla ilgili olarak, Taberi Tefsiri'nde Hz. Aişe'nin rivayetleriyle Nisa 3. ve 127.ayetlerin tefsirinde bilgi verilmektedir¹⁵.

Ayrıca yine aynı ayet ile ilgili olarak Hz. Aişe, Rasûlullah'ın şöyle buyurduğunu rivayet eder: "Ayet, velisi olan adamın yanında bulunan ve ondan başka (yetimi) koruyacak ve evlenmesi için yol gösterecek bir velisi de bulunmayan yetim kız hakkında nazil oldu. İşte velisi olan erkek onu, malına ortak olmak için kimseyle evlendirmez, (başkasıyla evlenmesine de) engel olur, ona zarar verir ve onunla iyi geçinmez"¹⁶.

Hz. Aişe, söz konusu ayet hakkındaki diğer bir rivayetinde: "Bu ayet, bir adamın (velisinin) yanında bulunan, mal sahibi olan yetim kız hakkında nazil oldu. Kız, onu (veliyi) beğenmediği halde, velisi malı için onunla nikâhlanır, sonra (kızı) döver, iyi geçinmez. İşte, ayet bu konuda gelmiştir", der¹⁷.

Örnek: 2

"Gözler O'nu algılamaz, O gözleri algılar." ¹⁸

Hz. Aişe'den yukarıdaki ayetin açıklaması olarak şu rivayet nakledilmektedir: "Kim Rasûlullah Rabbini gördü derse yalan söylemiştir, diyerek bu ayeti ve "Allah bir insanla (karşılıklı) konuşmaz. Ancak vahiyle yahut perde arkasından konuşur yahut izniyle dilediğini vahyedecek bir elçi gönderir." ayetini okur¹⁹. Fakat o, Cebrail'i kendi suretinde iki kere gördü", der²⁰.

¹³ وَيَسْتَفْتُونَكَ فِي النِّسَاءِ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِيهِمْ ۖ وَمَا يُبْلَىٰ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ فِی بِنَامِي النِّسَاءِ الَّتِي لَا تُؤْتُونَهُنَّ مَا كَتَبَ ۚ 4 Nisa 127
لَهُنَّ وَرِثَةٌ مِّمَّا تَرَكَهُنَّ وَالْمَسْتَضْعَفِينَ مِنَ الْوِلْدَانِ ۖ وَأَنْ تَقُولُوا لِلنِّسَاءِ بِالْقِسْطِ وَمَا تَعْلَمُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِهِ عَلِيمًا

¹⁴ Taberi, Camiu'l-Beyan, IV, 300; Buhari, Ebu Abdullah, es-Sahih, İstanbul, 1981, Nikah, 36; Müslim Ebu'l-Hüseyin, es-Sahih, İstanbul, 1981, Tefsir, 1-7,8,9.

¹⁵ Taberi, a.g.e., III, 573-577; Buhâri, es-Sahîh, Vesâya 21, Tefsir 1-4, Nikah 1,16,19; Müslim, es-Sahih, Tefsir, 6; Dârimî Abdullah b. Abdurrahim, es-Sünen, Dimeşk, 1349, Nikah, 12; Nesâî Celâleddin Suyûtî, es-Sünen, I-VIII, İstanbul, 1981, Nikâh, 66.

¹⁶ Taberi, a.g.e., III, 577; Buhâri, es-Sahih, Nikâh,36.

¹⁷ Taberi, a.g.e., III, 574; Müslim, es-Sahih, Tefsir 8-9

¹⁸ En'âm 6/103. لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ ۚ

¹⁹ Şûra 42/51 وَمَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَكْتُمَ اللَّهُ الْأَخْبَارَ أَوْ مِنْ وَرَائِ حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ رَسُولًا فَيُوحِيَ بَأَنَّهُ مَا يَشَاءُ ۚ إِنَّهُ عَلِيمٌ خَلِيمٌ

²⁰ Taberi, a.g.e. . V, 295-296.

Burada bir ayetin başka bir suredeki ayet ile açıklandığı görülmektedir. Hz. Aişe Rasûlullah'ın Allah'ı görmediğini söyleyerek En'âm 103.ayeti okumakta ve daha sonra da bu ayeti diğer ayetle tefsir etmektedir.

Konuyla alakalı, Mesrûk'tan gelen bir rivayete göre (O) şöyle diyor; "Hz. Aişe'ye: "Ey mü'minlerin annesi, Muhammed Rabbini gördü mü?" diye sordum. Hz. Aişe: "Sübhanellah, söylediğin şeyden tüylerim diken diken oldu", diye cevap verdi ve bu ayeti okudu"²¹.

Şa'bî'nin naklettiği diğer bir haberde ise Hz. Aişe'nin: "Kim, bir kişi Rabbini gördü derse, Allah'a karşı en büyük iftiradır. Allah "Gözler O'nu algılamaz. O gözleri algılar" buyuruyor, dediğini nakleder"²². Hz. Aişe, burada ayetleri de delil getirerek ne Hz. Peygamber'in ne de başka birinin Allah'ı göremeyeceğini belirtmiştir²³.

Hz. Aişe'den yapılan Kur'an'ın Kur'an'la tefsirine yönelik rivayetleri onun Kur'an'ı tefsir metodunu ortaya koymaktadır. Örneklerde de görüldüğü gibi zaman zaman kendisi sorarak, zaman zaman da kendisine soru sorularak ayetleri tefsir etmiştir. Bu yolla Hz. Aişe'den gelen rivayetler gözden geçirildiğinde, bunların tek bir konuya ait olmayıp muhtelif mevzularda olduğu görülmektedir. Hesaba çekilmek, gaybı bilmek, Hz. Peygamber'i yalanla isnat etmek ve onun Allah'ı görmesi, yetim kızların evliliği, istiğfar gibi başlıklarda toplayabileceğimiz rivayetler, ayetlerin anlaşılmasına katkıda bulunmaktadır. Bu açıklamalar, Hz. Aişe'nin çok yönlü bir kişiliğe sahip olduğunu da ifade etmektedir.

b-Kur'an'ın Sünnetle Tefsiri

Bilindiği gibi Kur'an'ın açıklanması konusunda insanlar içinde en yetkili söz sahibi Hz. Peygamber'dir. Onu, Kur'an'ı izah etmeye sevk eden en önemli etken de yine Kur'an'dır²⁴. Kur'an'ın Hz. Peygamber tarafından tefsir edildiğini gösteren pek çok örnek vardır²⁵. O'nun bu metodunu ashâbı da uygulamıştır. Biz burada Kur'an'ın sünnetle tefsiri bağlamında Hz. Aişe'nin Kur'an'ı Sünnetle nasıl tefsir ettiğine dair bazı örnekler üzerinde duracağız.

Örnek: 1

"Öyle ise içinizden kim bu aya ulaşırsa, onu oruçla geçirsin. Kim de hasta veya yolcu olursa, tutamadığı günler sayısınca başka günlerde tutsun."²⁶

²¹ Taberi, Camiu'l-Beyan, V, 296.

²² Taberi, a.g.y.

²³ "Kelami bir sorun olan rü'yet genellikle Ehl-i Sünnet ekolü ile Mutezile ve Cehmiyye arasında tartışmalara neden olmuştur. Ehl-i Sünnet kelimacıları Allah'ın ahirette görülebileceğini ileri sürerken Mutezile kelimacıları ise gözle görülemeyeceğini savunmaktadır." Konu hakkında geniş bilgi için bkz. Selim Özarıslan, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, "Allah'ın Görülebilmesi/ Rü'yetullah Sorunu ve Dirilişle İlişkisi" c:XI, sayı:1, 275-294.

²⁴ Nahl, 16/44, 64 vb.

²⁵ Bunlar için bkz. Suat Yıldırım, Peygamberimizin Kur'an'ı Tefsiri; Abdurrahim Muhammed, et-Tefsiru'n-Nebevi, Kahire, 1992.

²⁶ Bakara 2/185 فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ

Bu ayetle ilgili aktarılan rivayete göre Hz. Aişe; "Oruç tutan Hamza'nın, yolculukta oruç tutmak hususunu Rasûlullah'a sorduğunu, Rasûlullah'ın da: "İstersen tutarsın, istersen iftar edersin" buyurduğunu anlatır."²⁷

Ayet yolculukta bulunan kimsenin orucunu yolculuk bittikten sonra kaza edebileceğinden bahsetmektedir. Kanaatimize göre Hz. Hamza, ayete ters düşen bir harekette bulunmaktan çekinerek Hz. Peygamber'e bu soruyu yöneltmiştir ve konu böylece açıklığa kavuşmuştur. Bu örnek Hz. Aişe'nin, Rasûlullah'ın sözlerini naklederek Kur'an'ı sünnetle tefsir ettiğini göstermektedir.

Örnek: 2

"Allah, sizi kasıtsız yeminlerinizden dolayı sorumlu tutmaz, fakat sizi kalplerinizin kazandığı (bile bile yaptığınız) yeminlerden sorumlu tutar. Allah, çok bağışlayandır, halimdir. (Hemen cezalandırmaz, mühlet verir)."²⁸

Hız. Aişe, Rasûlullah'ın: "Kim, akraba ziyaretini kesmeye veya Allah'ın haram kıldığı bir günahı işlemeye yemin ederse, onun için iyi olan, yeminini bozması ve yemininden dönmesidir."²⁹ buyurduğunu anlatarak ayeti tefsir etmeye çalışmaktadır. Taberi'nin ayet konusunda aktardığı bu rivayette Hz. Peygamber'in verdiği örnekler, aslında bir günahı işlemekle ilgili olarak yapılan yeminler ile alakalıdır. Yani içerik olarak, hadiste bahsedilen konularda yapılan yeminlerin bozulması gerekir. Fakat ayetin ifadesi bundan farklı olarak, yeminin yalan yere yani yalan kastı olmaksızın yapıldığı takdirde bir sorumluluk olmadığını anlatmaktadır. Eğer yemin kasıtlı yani bile bile yalan yere yapılırsa bu büyük günahtır ve kefaretle telafi edilemez³⁰.

Bu ayette geçen "yemin" kelimesiyle ilgili olarak Taberi'nin eserinde Hz. Aişe'den sekiz rivayet yer almaktadır. Atâ, bu ayet hakkında Hz. Aişe'nin şöyle söylediğini anlatır: "Rasûlullah "O(yemin), adamın evinde "asla vallahi" ve "evet vallahi" demesidir" buyurdu"³¹. İlk rivayette, yemin edilen şeye vurgulama vardır. Haram olan bir şeyin yapılması hakkında yemin edilmemesi ve edildiğinde de yeminin bozulması ifade edilmektedir. Diğer rivayette ise, yemin lafızlarına açıklık getirilmiştir.

Örnek: 3

"O gün yer, başka bir yere, gökler de başka göklere dönüştürülür ve insanlar bir ve kahhar (her şeyin üzerinde yegâne hâkim) olan Allah'ın huzuruna çıkarlar."³²

²⁷ Taberi, Camiu'l-Beyan, II, 16; İbn Hanbel Ahmed (241/855), el-Müsned, İstanbul, 1982, 6/207.

²⁸ Bakara 2/225 لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِىْ أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ قُلُوبِكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ

²⁹ Taberi, a.g.e., II, 424; İbn Mâce, es-Sünen, Keffâret,8.

³⁰ Kur'an Yolu –Meal ve Tefsir, Prof. Dr. Hayrettin Karaman, Prof. Dr. Mustafa Çağrırcı, Prof. Dr. İbrahim Kâfi Dönmez, Prof. Dr. Sabrettin Gümüş, Ankara, 2006, I/357.

³¹ Taberi, a.g.e., II, 417; Ebu Dâvûd, es-Sünen, Eymân,7.

³² İbrahim 14/48 يَوْمَ تُبَدَّلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ وَالسَّمَاوَاتُ وَبَرَزُوا لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ

Taberi tefsirinde İbrahim Suresi'ndeki bu ayet ile ilgili olarak on bir rivayet vardır. Bunların altı tanesini doğrudan Hz. Aîşe nakletmektedir. O, Rasûlullah'a bu ayeti sorarak: "Ya Rasûlallah, o gün insanlar nerededir? der. Hz. Peygamber: "Senden önce ümmetimden hiç kimsenin sormadığını bana sordun. Onlar o gün cehennem köprüsü üzerindedir", buyurur³³.

Hız. Aîşe'nin naklettiği rivayetin ikincisi yukarıdaki anlamda olup sadece "sırat üzerindedir" lafzı farklıdır. Diğer üçü ise "benzeri" kelimeleriyle bir üstteki rivayete atfedilmişler ve sadece ravileri verilmiştir.

Bu ayet hakkındaki onbir rivayetten beşini ise başka raviler Hz. Aîşe'den nakletmişlerdir. Söz konusu nakiller de, vermiş olduğumuz ile aynı anlamdadır. Yalnızca birinde "cehennem köprüsü üzerindedirler" lafzı kullanılmışken, dördünde "sırat üzerindedirler" lafzı kullanılmıştır³⁴. Hz. Aîşe, burada da yine bir soru vasıtasıyla ayeti tefsir etmektedir.

Şu ana kadar gerek üzerinde durduğumuz gerekse burada yer veremediğimiz rivayetler, Hz. Aîşe'nin Kur'an'ı sünnetle tefsirine yönelik örneklerdir. Bu örnekler, onun zaman zaman Hz. Peygamber'in bir davranışını anlatarak meseleyi açıkladığını ortaya koyduğu gibi, en çok başvurduğu yöntemin ise soru sorma yöntemi olduğunu göstermektedir. Rivayetlerin birçoğunda, Hz. Aîşe'nin sorduğu sorulara verilen cevaplarla ayetlerin tefsirine katkıda bulunduğunu görmekteyiz. Ayrıca naklettiği haberlerde dikkat çeken bir husus da, kendisinin olayları oldukça ayrıntılı bir şekilde anlatmasıdır. Bu da, konunun pek çok yönden değerlendirilmesine imkan vermesi açısından önemlidir.

c- Kıraatle İlgili Rivayetler

Kıraat, Kur'ân-ı Kerim'in kelimelerinin edasının keyfiyetini ve ihtilaflarını, nakledenlerine isnat ederek bilmektir. Bir başka tanıma göre kıraat, Kur'an-ı Kerim kelimelerinin nasıl okunacağını, bütün vecihleri ile nakledenlere nispet edilerek ittifak ve ihtilaflarıyla beraber nasıl eda edileceğini öğreten ilimdir³⁵.

Bilindiği gibi Kur'an sahih kabul edilen kıraatlere göre okunabilmektedir. Bazı âlimler bu kıraatlerin ayetleri tefsir ettiği, bazıları da okuyuş farkı olduğu görüşündedirler. Biz burada, kıraat konusunda Hz. Âişe'den nakledilen rivayetleri inceleyerek onun kıraatleri ne şekilde değerlendirdiğini tespit etmeye çalışacağız.

Örnek: 1

"Onlar, Allah'ı bırakıp ancak dişilere tapıyorlar. Hâlbuki (aslında) azgın bir şeytana tapmaktadırlar."³⁶ ayeti kerimesi hakkında Hişâm b.Urve'nin babası,

³³ Taberi, Camiu'l-Beyan, VII, 483; Buhâri, es-Sahih, Rikak,52; Müslim, es-Sahih, iman,302; Tirmizi, Ebû İsa Muhammed b. İsa, İstanbul, 1981, es-Sünen, Tefsir,39/5.

³⁴ Taberi, a.g.e., VII, 482-483; İbn Hanbel, el-Müsned, 6/218.

³⁵ Ed-Dimyati Ahmed b. Muhammed b. Ahmed Abdulgani, İthafû Fudalai'l-Beşer fi Kıraati'l-Erbaa Aşer, (Thk: Ali Muhammed Debbağ), Mısır, 1359.

³⁶ Nisa 4/117) اِنَّ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ اِلَّا اِنْتَانَا ۗ وَاَنْ يَدْعُونَ اِلَّا شَيْطَانًا مَّرِيدًا

Hiz. AiŖe'nin muŖhafında إِنَّا kelimesi yerine أَوْ تَنَا olduğunu rivayet eder³⁷. Buna göre ayetin manasđ "diŖilerden baŖkasına tapmđyorlar" yerine "putlardan baŖkasına tapmđyorlar" Ŗeklinde olur. Böylece o, ayette diŖiler kelimesiyle kastedilenlerin kendilerine diŖi isimler takılan putlar olduğuna iŖaret etmektedir³⁸.

rnek: 2

"Rablerine dönecekleri iin verdiklerini kalpleri Ŗrpererek verenler"³⁹

Mealindeki bu ayet hakkında Ebu Halef Ŗunu nakleder: Ubeyd b.Umeyr ile Hiz. AiŖe'ye gittik. Ubeyd ona: " يُوْتُونَ " (yũ'tũne) bu harfi nasđl okuyalım? diye sordu. Hiz. AiŖe: " يَأْتُونَ " (ye'tũne) dedi. Sanki o, bu Ŗekilde, Allah'tan korkarak iyilik yapanları aıklıyordu⁴⁰.

Kıraatle ilgili rivayetlerin tespit edilmesi neticesinde de Ŗ husus ortaya ıkmaktadır. Birincisi, bazđ rivayetlerin bizzat Hiz. AiŖe'den gelmesi; ikincisi, bazđlarının, Hiz. AiŖe'nin okuyuŖunu bildiren sahabeden gelmesi; Ŗncüsü de, Hiz. AiŖe'nin muŖhafında yazđlı olan kıraat Ŗeklini bildirmesidir.

Aynı zamanda Hiz. AiŖe'den gelen kıraatle ilgili rivayetlerin ayetleri tefsir ettiği grũlmektedir. Aynı zamanda bu kıraatlerin, tefsire yardımcı olduğu hususunu da aıklđđa kavuŖturmaktadır.

d-Esbab-ı Nũzul İle İlgili Rivayetleri:

Hiz. AiŖe'nin, Kur'an'ın tefsirinde baŖvurduđu kaynaklardan birinin de esbab-ı nũzul bilgisi olduğunu daha önce sylemiŖtik. O pek ok ayetin inmesine sebep olan hadiseleri bize aktarmıŖtır. Bununla ilgili bir ka rneği Ŗyle sıralayabiliriz:

rnek: 1

"Ŗũphesiz Safa ile Merve, Allah'ın (dininin) niŖanelerindedir. Onun iin her kim hac ve umre niyetiyle Kâbe'yi ziyaret eder ve onları da tavaf ederse, bunda bir gũnah yoktur."⁴¹

Bu ayetin nũzul sebebi hakkında Hiz. AiŖe'nin rivayeti Ŗyledir: "Cahiliye döneminde Menât iin telbiye eden Ensar'dan bir takım kiŖiler vardı.- Menât, Mekke ve Medine arasında bulunan bir puttur- (Bu kiŖiler): "Ey Allah'ın Nebisi, biz Menât'a tazim iin Safa ve Merve arasında tavaf etmiyorduk. İkisini tavaf etmemiz gerekir mi?" dediler. Allah, bu ayeti indirdi". Urve, Hiz. AiŖe'ye: "Safa ve Merve arasında tavaf edip etmemem fark etmez. Allah "kendisine bir gũnah yoktur" buyuruyor", dedi. Hiz. AiŖe: "Ey kardeŖimin oğlu, "Safa ve Merve Allah-

³⁷ Taberi, Camiu'l-Beyan, IV, 279.

³⁸ Ayetteki "diŖiler"den maksat, mũŖrik Arapların; genellikle "diŖi" (ũns) diye adlandırdıkları, Lt, Uzz, Menât gibi putlarıdır. Kur'an Yolu, II, 147.

³⁹ Mũ'minun 23/60 وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوْا وَقَلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ أَنَّهُمْ إِلَىٰ رَبِّهِمْ رَاجِعُونَ

⁴⁰ Taberi, a.g.e., IX, 225; İbn Hanbel, el-Mũsned, 6/95-144; Nisbũrđ, Ebũ Abdullah Muhammed b. Abdullah, Beyrut, trs, el-Mũstedrek, 2/393.

⁴¹ إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِن شَعَائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوْ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطُوفَ بِهِم

'ın nişanlarındandır" buyurduğunu görmüyor musun?" diye cevap verdi⁴².

Yine bu ayet hakkında Urve b.Zübeyr Hz. Aişe'ye: "Allah'ın "Safa ve Merve Allah'ın nişanlarındandır..." ayeti hakkındaki kanaatin nedir? Allah'a yemin ederim ki, Safa ile Merve'yi tavaf etmeye günah yoktur" diye sorar. Hz. Aişe: "Ey kardeşimin oğlu, söylediğin ne kötü şey. Şayet bu ayet senin tevili ettiğin gibi olsaydı, "Safa ile Merve'yi tavaf etmeye günah yoktur" şeklinde olurdu. Ayet Ensar hakkında idi. Onlar Müslüman olmadan önce Müşellel'de ibadet ettikleri Menât'a telbiye ediyorlardı. Telbiye eden, Safa ve Merve arasında tavaf etmekten kaçınırdı. Rasûlullah'a bunu sordukları zaman: "Ya Rasûlullah, Safa ve Merve arasında tavaf etmekten kaçınırdık", dediler. Allah bu ayeti indirdi". "Sonra Hz. Peygamber, ikisi arasında sa'y yapmayı meşru kıldı. Onun arasında tavafi terk eden kişi için günah yoktur", diye cevap verir⁴³. Urve b.Zübeyr yukarıdaki rivayetle aynı anlamda bir başka konuyu da , Hz. Aişe'ye sorduğunu söyleyerek anlatır⁴⁴.

Ayrıca, bu ayet hakkında Hz. Aişe şunu da söyler: "Hayatım üzerine yemin ederim ki Safa ve Merve arasında sa'y yapmayan kişinin haccı olmaz" Çünkü Allah "Safa ve Merve Allah'ın nişanlarındandır" buyurdu"⁴⁵.

Burada Hz. Aişe'nin nüzul sebebine dayanarak ayeti tefsir ettiği görülmektedir. Hz. Aişe, bu olaydan bahsederek, ayetin manasının netleşmesini sağlamaktadır. Eğer, bu ayetin hangi olay üzerine indiği anlatılmamış olsaydı, farklı yorumlar ortaya çıkabilirdi. Görüldüğü gibi o, ayetin gerçek manasını açıklamış ve sebebi nüzulünü de belirtmiştir.

Örnek: 2

"Ey Peygamber! Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan, O'nun verdiği peygamberlik görevini yerine getirmemiş olursun. Allah, seni insanlardan korur. Şüphesiz Allah, kâfirler topluluğunu hidayete erdirmeyecektir."⁴⁶

Hz. Aişe "Nebi'nin (a.s.) (muhafızlar tarafından) korunduğunu, bu ayet indiğinde, Hz. Peygamber'in başını çıkarıp: "Ey insanlar, dağlın muhakkak Allah beni koruyacaktır" buyurduğunu nakleder"⁴⁷. Hz. Aişe'nin anlattığına göre bu ayet ininceye kadar, Rasûlullah'ı insanlar koruyordu. Ayetin inmesiyle onların korumaları sona ermiştir.

Hz. Aişe, pek çok ayetin iniş sebebi hakkında bilgi vermektedir. Bunların bir kısmına kendi yaşadığı bir olay sebep olmuş ve bunu anlatmışken, bazılarında

⁴² Taberi, Camiu'l-Beyan, II,151; Müslim, es-Sahih, Hac,259-262;Tirmizi, es-Sünen, Tefsir,2/2965.

⁴³ Taberi,a.g.y.; Buhâri, es-Sahih, Hac,79.

⁴⁴ Taberi, a.g.e., II, 54-55; Buhâri, es-Sahih, Hac,259-260; Ebû Dâvûd, es-Sünen, Hac,56.

⁴⁵ Taberi, a.g.e.II, 52; Müslim, es-Sahih, Hac,260.

⁴⁶ Maide5/67 يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

⁴⁷ Taberi, a.g.e., IV, 647; Tirmizi, es-Sünen, Tefsir, 5/4.

da şahit olmuş ve olayı nakletmiştir. Anlattığı nüzul sebeplerini, zaman zaman en ince ayrıntılarına inerek dile getirmiş, sanki dinleyen kişinin o tabloyu canlandırmasını istemiştir. Aslında detaylara inmesi, insan hayatının gerçeklerini göstermesi açısından da önemlidir. Kendisinden, ayetlerin iniş sebepleriyle ilgili oldukça fazla nakil olması, onun vahyin inişine şahit oluşunun göstergesidir. O, çoğu zaman bu olayların birinci dereceden tanığı olmuştur. Vahyin doğrudan muhatabı olan Hz. Peygamber'le birlikte yaşaması ona bu imkânı tanımış ve konumunu farklılaştırmıştır.

e- Nesihle İlgili Rivayeti:

"İçinizdekini açığa vursanız da, gizleseniz de Allah sizi, onunla sorguya çeker"⁴⁸

Dahhâk, Hz. Aişe'nin bu ayetle ilgili olarak şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Kim bir kötülük yapmaya niyetlenir de onu yapmazsa, Allah ona niyetlenip yapmadığı kötülük sebebiyle sıkıntı, üzüntü verir. Bu onun keffareti olur"⁴⁹.

Yine Dahhâk bu konuda bir rivayette daha bulunmuştur. Buna göre Hz. Aişe: "Her hangi bir kul, bir kötülük veya günaha niyet eder yahut onu içinden geçirse, Allah onu dünyada hesaba çeker, (o kişi) korkar, üzülmü, sıkıntısı artar. (Fakat) Niyetlendiği ve yapmadığı kötülük gibi, bunlardan ona bir şey isabet etmez"⁵⁰ demiştir. Ayrıca, Dahhâk yukarıdaki anlamda fakat daha kısa bir rivayet daha nakletmektedir.⁵¹

Bu rivayetlerden anlaşıldığı kadarıyla, kişi bir kötülük veya günah işlemeye niyet edip bunu yapmazsa, niyetinin karşılığını üzüntü, sıkıntı veya korku olarak dünyada görecektir. Fakat bu ayetle ilgili olarak Katâde'den, Hz. Aişe'nin: "'Herkesin kazandığı iyilik kendi yararına, kötülük de kendi zararınadır"⁵² ayeti "İçinizdekini açığa vursanız da, gizleseniz de Allah sizi, onunla sorguya çeker" ayetini neshetti"⁵³ dediği rivayet edilmiştir.

Sonuç olarak, Hz. Aişe, önceki açıklamaları, ayet neshedilmeden önce yapmış olmalıdır. Daha sonra da bu ayetin neshedildiğini bildirmiştir. Taberi tefsirinde Hz. Aişe'den nâsih ve mensuh ile ilgili tek rivayet vermektedir. Böyle de olsa bu rivayet, en azından Kur'an-ı Kerim'de nesih olayının olduğunu bildirmesi açısından önemlidir. Ayrıca, Hz. Aişe'nin neshedildiğini söylediği ayete göre insan sadece yaptıklarından değil, düşündüklerinden de hesaba çekilecektir. Daha sonra gelen ayet ise, yalnızca fiiliyata dökülen düşüncelerden dolayı bir sorumluluktan bahsetmektedir.

⁴⁸ Bakara 2/284 وَإِنْ تُدْبُوا مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخْفُوا بِحَاسِبِكُمْ بِهِ اللَّهُ

⁴⁹ Taberi, Camiu'l-Beyan, III, 149.

⁵⁰ Taberi, a.g.y.

⁵¹ Taberi, a.g.y.

⁵² Bakara 2/286 لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ

⁵³ Taberi, a.g.e., III, 147; Buhâri ve Tirmîzi, bu hadisi Tefsir kitabında farklı ravilerden nakletmişlerdir.

f-Hz. Aişe'nin İçtihadıyla Yaptığı Tefsirler

Kur'an'ın, Kur'an'la ve sünnetle tefsir edilmesi metodundan sonra sahabe-nin kullanmış olduğu bir üçüncü metot vardır ki, bu da içtihatla yapılan tefsirdir. Bilindiği gibi, ilk iki yöntem kullanıldıktan sonra uygulamasını Hz. Peygamber'in onayladığı bu metodu Hz. Aişe de kullanmıştır.

Örnek: 1

"Hacı da, umreyi de Allah için tamamlayın. Eğer (düşman, hastalık ve benzer sebeplerle) engellenmiş olursanız artık size kolay gelen kurbanı gönderin. Bu kurban, yerine varıncaya kadar başlarınızı tıraş etmeyin. İcinizden her kim hastalanır veya başından rahatsız olur (da tıraş olmak zorunda kalır)sa fidye olarak ya oruç tutması, ya sadaka vermesi, ya da kurban kesmesi gerekir. Güvende olduğunuz zaman hacca kadar umreye faydalanmak isteyen kimse, kolayına gelen kurbanı keser. Kurban bulamayan kimse üçü hacda, yedisi de döndüğünüz zaman (olmak üzere) tam on gün oruç tutar. Bu (durum), ailesi Mescid-i Haram civarında olmayanlar içindir."⁵⁴

Ayet, hac veya umreyi yerine getiren kişinin yapması gereken görevlerden birini, herhangi bir sebeple ifa etmediği zaman, ne yapacağını bildirmektedir. Bununla ilgili olarak Abdurrahman b.Kasım, Hz. Aişe'nin şöyle söylediğini bildirmektedir: "Helâl olan bir şeyin Kâbe'den başka (bir yerde) haram kılındığını bilmiyorum"⁵⁵. Ayette yer alan "başın tıraş edilmesi" ihram yasakları ile ilgili bir husustur. Söz konusu rivayette ihramlı iken yasak kapsamında olan hal ve hareketlerin diğer zamanlarda haram haram olmadığı belirtilmektedir. Ayette, ihramlının, ihramdan çıkmadan evvel tıraş olamayacağı bildirilmektedir. Aslında, bu normal şartlarda haram sayılan davranışlardan değildir. Yasak, ihramlı kişi için ve ihramdan çıkana kadar geçerlidir. Hz. Aişe, bu tür yasakların sadece Kâbe'de ve söz konusu şartları taşıyan kişiler için olduğunu belirtmiştir.

Örnek: 2

"İş, ne sizin kuruntunuza, ne de kitap ehlinin kuruntusuna göredir. Kim kötü bir iş yaparsa, onunla cezalandırılır. O, kendisine Allah'tan başka ne bir dost, ne de bir yardımcı bulabilir."⁵⁶ ayeti hakkında Ebû Mühelleb şöyle rivayet etmiştir: Bu ayeti sormak için Hz. Aişe'ye gittim: O: "Bu, dünyada başınıza gelen şeylerdir", dedi⁵⁷. Hz. Aişe'nin rivayeti, ayeti açıklayarak insanların yaptıkları şeylerden dolayı dünyada da cezalandırılacağını anlatmaktadır.

Hz. Aişe ayetleri açıklarken kendi görüşlerine de yer vermiştir. Bunu yapan ken bazı yöntemlere başvurduğunu görmekteyiz. Bazen açıklama yaparken

⁵⁴ Bakara 2/196 وَ اتَّبِعُوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ فَإِنْ أُخْصِرْتُمْ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ ۚ وَلَا تَخْلِفُوا رُؤُسَكُمْ حَتَّىٰ يَبْلُغَ الْهَدْيُ مَجْلَهُ ۗ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ بِهِ آذَىٰ مِنْ رَأْسِهِ ۖ فَفِدْيَةٌ مِنْ صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ نُسُكٍ ۖ فَإِذَا أَمِنْتُمْ ۖ فَمَنْ تَمَنَّعَ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ ۚ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ ۚ فَمَا فِي الْحَجِّ وَسَبْعَةٍ إِذَا رَجَعْتُمْ ۗ تِلْكَ عَشْرَةٌ كَامِلَةٌ ۗ لَبَّكُ ۚ

⁵⁵ Taberi, Camiu'l-Beyan, II, 233.

⁵⁶ Nisa 4/123 لَيْسَ بِأَمَانِيكُمْ وَلَا أَمَانِي أَهْلِ الْكِتَابِ مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا يُجْزَ بِهِ ۖ وَلَا يَجِدْ لَهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصْرًا مِنِّي ۗ

⁵⁷ Taberi, Camiu'l-Beyan, IV,291; Nisâbüri, el-Müstedrek,2/308.

seçtiği kelime veya cmleri, ayetin manasını netleştirecek özellikte seçmesi ve kullanması, bazen de muhakemesiyle, kıyaslama ve çeşitli akıl yürütme-lerde bulunması bu metotlardandır. Özellikle bu şekildeki açıklamaları onun muhakeme kabiliyetinin yüksek olduğunu ortaya koyar. Bu da onun kişisel özelliklerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

SONUÇ

Rasûlullah'ın yanında yetişen ve ona en yakın kişi olan Hz. Aişe'nin, Hz. Peygamber'in vefatından sonraki yarım asra yakın ömründe Müslüman toplum-da hemen pek çok alanda önemli bir rolü ve etkisi olmuştur. Özellikle de Hz. Muhammed'le olan beraberliğinin kazandırdığı sünnet bilgisi onda ön plana çıkmış, gerek Kur'an tefsirinde gerekse diğer İslâmi ilimlerde bu bilgisini vazgeçilmez bir unsur olarak kullanmıştır.

Öclğn Rasûlullah'ın yaptığı, tefsir tarihi boyunca pek çok müfessir ta-rafından kullanılan ve geleneksel metotlardan biri olan Kur'an'ın Kur'an'la tefsi-ri, Hz. Aişe'nin başvurduğu metotların başında gelir. O, bu metodu kullanırken Kur'an'ın kendini açıklayışına dikkat çekmiş ve muhataplarına vermek istediği mesajı, bazen Hz. Peygamber'den aktarmış bazen de bizzat kendisi ifade etmiştir.

Bilindiği gibi Kur'an'ın tefsirinde ikinci kaynak sünnettir. Bu görev Rasûlullah'a Kur'ân tarafından verilmiştir. Sünnet olmaksızın Kur'an'ın tam ve hakkıyla anlaşılması mümkün değildir. Bu bakımdan sünneti yok sayarak sade-ce Kur'an'a başvurmak, Kur'an ve Sünneti birbirinden uzaklaştırmak, Kur'ân'ın içeriğine de aykırıdır. Araştırmamızda Hz. Aişe'nin Kur'an'ı tefsir ederken sünnet-i diğer metotların hepsinden daha fazla kullandığı ortaya çıkmıştır. O, bu tavri-yla Kur'an-Sünnet bütünlüğünü ve ayrılmazlığını dile getirmekte, aynı zamanda Kur'an'ı tek kaynak kabul edenlere de cevap vermektedir. Vaktinin çoğunu Rasûlullah'la birlikte geçiren Hz. Aişe'nin pek çok kişinin yapamadığı şekilde böyle bir gayret göstermesi, onun Kur'an'ı anlama, açıklama arzu ve isteğinden kaynaklanmaktadır.

Taberi Tefsiri'nde yer alan Hz. Peygamber'in sünnetiyle ilgili Hz. Aişe kana-lıyla gelen rivayetlerde olaylar mümkün olduğunca ayrıntılara inerek verilmiştir. Bu da, Hz. Aişe'nin olayın dinleyen kişi tarafından canlandırılmasını istediği iz-lenimini vermektedir. Bunun nedeni de somut hâle getirilen şeylerin anlaşılma-sının, çok daha kolay ve kalıcı olmasındandır.

Hz. Aişe'nin, sebep-i nzule dair rivayetleri de Kur'an'ın anlaşılması ve açık-lanmasında önemli bir yere sahiptir. Çünkü Kur'an'da bir kısım ayetler vardır ki, ilk bakışta anlamada güçlük çekeriz. Oysa ayetin hangi olay sebebiyle indiğini bildiğimiz zaman güçlük ortadan kalkar ve ayetin mesajı netleşir.

Sonuç olarak, Hz. Aişe ile ilgili Taberi tefsirinde yer alan üç yüz yirmi sekiz rivayet incelendiğinde, Kur'an'ı yorumlamada, onun Kur'an, sünnet, ictihad, kı-

raat vb. geleneksel metotları kullandığını görmekteyiz. O, bütün bu unsurları kullanmakta, Kur'an'ı açıklama ve yorumlamada tek bir kaynakla yola çıkılması gerektiği mesajını vermektedir.

Yine onun birçok rivayetindeki ortak nokta Hz. Peygamber'e ayetler hakkında çok soru sormasıdır. Kur'an'ın doğru anlaşılması, anlamı doğru olarak ortaya çıkaracak suallere bağlıdır. Hz. Aişe'nin sorularının arka planında, bu gerçeğin olması ihtimal dâhilindedir.

Kaynaklar:

- » Albayrak Halis, Kur'an'ın Bütünlüğü Üzerine, İstanbul, 1992.
- » Buhâri, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail, el- Camiu's-Sahih, İstanbul, 1981.
- » Darimi, Abdullah b. Abdurrahim, es-Sünen, Dimeşk, 1349.
- » Dimyati Ahmed b.Abdülgani, İthafu Fudalai'l-Beşer fi'l-Kıraati'l-Erbaate Aşer, Mısır, 1317.
- » Ebu Dâvûd, Süleyman b. el-Eş'as es-Sicistânî es-Sünen, İstanbul, 1981.
- » Ebû Nuaym, Hilyetü'l-Evliya ve Tabakatü'l-Esfiya, I-X, Beyrut, 1967.
- » Hamid, Abdüssettar, Sahabe Tefsiri üzerine (Terc: Ömer Dumlu), D.E.Ü.İ.F.D. VII, 359-374.
- » İbn Abdilberr, Yusuf b. Abdullah b. Muhammed, el-İstiab fi Ma'rifeti'l-Ashab, I-IV, Kahire, trs.
- » İbn Hacer el-Askalâni, Tehzibu't-Tehzib, I-XII, Beyrut, 1984.
- » İbn Hanbel, Ahmed, Müsned, Beyrut, 1969.
- » İbn Sa'd, et-Tabakatü'l-Kübra, I-VIII, Beyrut. 1458.
- » İbn Mâce, Ebi Abdullah Muhammed b. Yezîd, es-Sünen, Kahire, 1952.
- » Kur'an Yolu –Meal ve Tefsir, Prof. Dr. Hayrettin Karaman, Prof. Dr. Mustafa Çağrıncı, Prof. Dr. İbrahim Kâfi Dönmez, Prof. Dr. Sabrettin Gümüş, Ankara, 2006.
- » Muhammed Abdurrahim, et-Tefsîrûn-Nebevî; Hasâisühü ve Mesadiruh, Kahire, 1992.
- » Müslim, Ebu'l-Hüseyn, es-Sahih, İstanbul, 1981.
- » Nesâi, Celâleddin Suyûtî, es-Sünen, İstanbul, 1981.
- » Nisâbü'rî, Ebû Abdullah Muhammed b. Abdullah, el-Müstedrek, I-IV, Beyrut, trs. Savaş,
- » Özarlan Selim, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, "Allah'ın Görülebilmesi/Rü'yettullah Sorunu ve Dirilişle İlişkisi", c:XI, sayı:1, 275-294.
- » Rıza, "Hz. Aişe'nin Evlenme Yaşı İle İlgili Farklı Bir Yaklaşım" D.E.Ü.İ.F.D. IX, İzmir, 1995.
- » Taberi, Muhammed b.Cerir, Camiu'l-Beyan An Te'vili Ayi'l-Kur'an, I-XII, Beyrut, 1992.
- » Tirmizi, Ebû İsa Muhammed b. İsa, es-Sünen, İstanbul, 1981.
- » Suat Yıldırım, Peygamberimizin Kur'an'ı Tefsiri, İstanbul, 1983.